

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Statuitur prima conclusio,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

Obijciunt ultimò: Si Angelus in puris naturalibus constitutus, non possit peccare contra precepta naturalia, eorum observatio non esset libera, nec subinde meritoria: Sed hoc non est dicendum: Ergo nec illud. Sequela probatur: Angelus esset ad illam observantiam ex natura sua determinatus. Ergo illa non esset ei libera.

Respondeo distinguendo Majorem: Non esset libera, quoad specificationem, & libertate contrarietatis, concedo: quoad exercitium, & libertate contradictionis, nego. Sicut enim Beati liberè amant nos, & ea quæ non habent necessitatem connexionem cum Deo, nec tamen peccare possunt circa talia objecta, sed ad illa necessitantur quoad specificationem: ita similiter Angelus in puris naturalibus constitutus, liberè quoad exercitium operaretur, & necessariò folum quoad specificationem. Licet enim in tali statu non haberet potentiam ad bonum & malum indifferentem, haberet tamen indifferentiam ad hoc vel illud bonum hinc & nunc amantissimè, quia non necessitaretur ad hoc ut semper esset in actuali amore omnis boni in particulari: hinc autem differentiam & libertatem sufficere ad meritum, patet in Christo, in beata Virgine, & aliis Sanctis confirmatis in gratia, qui perfectissime meruerunt, quamvis in illis non esset potentia ad peccandum, & indifferentia ad bonum & malum, nec subinde libertas specificationis & contrarietatis.

ARTICULUS II.

Quodnam fuerit primum peccatum Angelorum?

Circa primum Angelorum peccatum variè sentiunt Theologorum sententia. In primis tenent illi qui corpora vel Angelis omnibus, vel demonibus assignant, tale peccatum eorum fuisse censent, ut cum orbi huic administrando prepositi essent à Deo, mulierum capti specie, lapsi cum eis consuetudinem habuerint, ac propter talent impietatem & flagitium, è caelo dejecti sint. Ita docet Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedag. cap. 2. ubi ait quod mali Angeli, qui pulchritudinem reliquerunt, propter pulchritudinem que successit, & propterea è caelo delapsos esse. Et lib. 3. Stromatum: Angeli quidam (inquit) invenimus à diti, vici cupiditate, hinc è caelo deciderunt. Idem sentit videtur Tertullianus lib. de idolorum cap. 9. ubi malos Angelos vocat, desertores divi, amatores feminarum, & propterea damnatos à Deo esse asserit. Et in libro de Virginibus venditis, cap. 7. ad Angelos refert illud quod Apostolus ait in ad Corinth. 11. mulieres in Ecclesia debere velari, propter Angelos Dei: ne scilicet earum pulchritudo, illecebra sit Angelis, & eas libidinose amandas: quos (inquit) legimus à Deo è caelo excidisse, ob concupiscentiam feminarum. Unde concludit: Debet ergo adumbrari factum tam periculosa, quæ usque ad calum scandala jaculantur. Eadem sententia favete videtur Ambrosius lib. 1. de Virginibus, ubi sic ait: Quam præclaram autem Angelos propter intemperantiam suam, in seculum excidisse de caelo, & virginem propter castimoniam in calum transisse de seculo. Hic error tuse disp. 2. art. 1. confutatus est, ubi enim ostendimus Angelos nulla habere corpora naturaliter sibi unita, sed esse puros spiritus, ab omni materia Tom. II.

A labe segregatos. Unde hac prætermissa sententia:

Sunt aliqui inter Theologos qui asserunt primum Angelorum peccatum non fuisse quidem luxuriæ corporeæ, ut citati Authores existimant, dicunt tamen eos primum peccasse peccato luxuriæ spiritualis, consistentis in nimia delectatione seu complacencia de seipsis, seu de propria excellentia. Ita Scotus in 2. dist. 6. quest. 2. Alii invidia primum eos esse lapsos existimant, quia nimirum aut hominum generi invidisse volunt, aut eorum Principi & capiti Christo. Valentia verò, & nonnulli alii, censent primum Angelorum peccatum fuisse quidem superbiam, potuisse tamen esse alterius generis aut speciei, puta inobedientiæ. Demum S. Thomas hic artic. 2. quem sequuntur omnes ejus Discipuli, & plures ex Recentioribus, docet in Angelis non fuisse, nec esse potuisse aliud primum peccatum, quam superbiam.

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

Dico primò: primum Luciferi peccatum, & dixque cæterorum, fuit superbia propriè dicta.

Probatùr: De actibus liberis Angelorum sentiendum est juxta ea quæ ex Scriptura & ex SS. Patribus habemus; cum enim sint res supernaturales, de se nobis occulta, solum mediante divinâ revelatione, quæ per Scripturam & SS. Patres ad nos derivatur, nobis manifestantur: Sed ex Scriptura & Patribus apertè colligitur, primum Angeli peccatum fuisse superbiam propriè dictam: Ergo ita & non aliter sentiendum nobis est. Major patet, Minor verò ex variis Scripturæ & SS. Patrum testimoniis declaratur. In primis enim Itæ 14. in persona Regis Assyriorum allegoricè describitur peccatum principis Dæmonum: Sed ibi dicitur: *Detrahta est ad inferos superbia tua: quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui dicebas in corde tuo, in calum conscendam? &c.* quæ verba manifestè sunt superbiæ: Ergo superbia fuit primum Luciferi peccatum: Item Ezechiel. 28. ubi sub persona Regis Tyri describitur peccatum diaboli, illi dicitur: *Elevatum est cor tuum in devore tuo, &c.* Sed elevatio cordis, superbia est: Ergo & primum Luciferi peccatum.

Magis litteraliter id probatur aliis Scripturæ testimoniis: primum habetur Luca cap. 10. ubi sicut advertit D. Gregorius lib. 23. Moral. cap. 7. ut Christus reprimeret elationem discipulorum gaudientium de eo quòd dæmones illis subiciebantur, dixit: *Videbam Sathanam sicut fulgur de caelo cadentem: significans illum propter superbiam cecidisse.* Et Apostolus in ad Timotheum 3. ait Neophitum non esse eligendum in Episcopum, *ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli, id est ne damnationem diaboli subeat, imitando ejus superbiam.* Ergo diabolus damnationem subiit propter superbiam. Denique Tobias 4. Tobias dixit filio suo: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim inirium sumpsit omnis perditio:* Atqui omnis perditio hominum, imò & Angelorum, sumpsit initium à peccato principis dæmonum: Ergo peccatum illius fuit superbia, quam alii Angeli apostata imitati sunt.

Favent etiam SS. Patres, diabolum, ejusque latellites, non alio prius quam superbia peccato eorruisse, passim asserentes. Nazianzenus enim

orat. 38. dicit primum Angelum, ob splendorem prius appellatum Luciferum, propter superbiam, caliginem effectum esse, & nominatum. Hieronymus in cap. 16. Ezechielis, superbiam, proprium diaboli, primumque peccatum vocat. Ambrosius vel alius Author Epistolæ ad Demetriadem, quæ inter Ambrosianas ponitur: Hæc superbia (inquit) à diabolo sumpsit exordium: qui quoniam suâ, quam à Creatore acceperat potentia & dignitate sibi placuit, seque Authoris sui gloriæ comparavit, cum in Angelis quos in consensum impietatis suæ traxerat, à cœlesti sublimitate dejectus est. Ac subinde: sive itaque in lapsu diaboli, sive in prevaricatione hominis, initium peccati superbia est. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 87. ait quod Lucifer in veritate non stetit, sed à luce sua superna, quam de Deo habebat, superbia merito abscissus est. Et in Psal. 18. hæc verba Regi Vatis expendens: si mei non fuerint domnati tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo, per delictum maximum, intelligit superbiam, & subdit: Hoc est delictum, quod deiecit Angelum, quod ex Angelo fecit diabolum, eique in æternum interclusit regnum caelorum. Prosper lib. 3. de vita contemplativa cap. 3. Superbia ex Angelis demones fecit, humilitas homines sanctis Angelis similes reddit. Denique Bernardus in primo sermone de Adventu: Initium omnis peccati superbia, quæ tam velociter ipsum quoque sideribus cunctis clarius micantem eternâ caligine obtenebravit Luciferum: quæ non modo Angelum, sed Angelorum principem, in diabolum commutavit. Et lib. 1. de anima: Superbia de superioris ad ima precipitat, humilitas ab imis ad alta levat. Angelus è calo in tartara corruit: homo de mundo ad calum ascendit. Item in Tractatu de modo bene vivendi serm. 37. Superbia (inquit) radix omnium malorum: Angelos deposuit, potentes stravit, superbos deiecit. Hinc superbia communiter peccatum demonum appellatur: & Job 42. Lucifer vocatur Rex super omnes filios superbia, eod quod omne sublime videat. Ergo juxta Scripturam, & SS. Patres, primum Angeli peccatum fuit superbia.

38. Et hoc adhuc ex eo maxime suaderi potest, quod peccatum superbia materiam habeat proportionatam naturæ angelicæ: est enim superbia inordinatus excellentiæ appetitus, teste Augustino 14. de civitate cap. 13. & D. Thoma 2. 2. quæst. 162. art. 1. Appetitus autem excellentiæ, ex genere suo est valde spiritalis, ideoque naturæ purè intellectuâli maxime proprius. Unde idem Augustinus lib. 11. de Genesi ad litt. cap. 15. advertit quod non peccavit Angelus, amando pecuniam, nec ex libidine; utpote qui naturam habeat rotius corporis expertem; sed ex inordinato excellentiæ appetitu.

39. Potestque hoc confirmari ex infra dicendis: quia nimirum, ut articulo sequenti ostendemus, primum peccatum Angelorum non fuit aliud quam dilectio proprii boni, propriæque perfectionis & excellentiæ, nempe suæ beatitudinis naturalis, non ordinando illam in Deum ut finem supernaturalem, sed ipsi ut fini ultimo inhærendo: Atque hæc dilectio est amor seu appetitus inordinatus propriæ excellentiæ, ut constat; ut enim talis appetitus sit ordinatus, debet referri in Deum tanquam in ultimum finem supernaturalem: Ergo Angelus primò peccavit ex inordinato propriæ excellentiæ appetitu. Unde Gregorius lib. 34. in Job cap. 17. Ita Deus (inquit) super omnia est, ut ipse sub nullo sit. Leviathan verd iste, ejus celsitudinis culmen aspiciens, jus perverte libertatis appetit, ut præesset cæteris, & nulli subesset,

A dicens: Ascendam super altitudinem nubium, & similia ero Altissimo. Cujus eo ipso similitudinem perdidit, quod charitatem ejus imitari debuit, subditus amicus ejus. Celsus nimirum esset, si ei qui veraciter celsus est, inherere voluisset. Celsus esset, si participatione veritatis superbia appetit, jure perdidit participationem. Relicto enim eo, cui debet inherere principio, se sibi sufficere posse judicavit; & tandem magis infra se cecidit, quando magis se contra gloriam sui conditoris exaravit.

B Confirmatur amplius: Nolle subjici Deo ut excellentiori, est peccatum superbiæ propriè dictæ: Sed Angelus amando suum bonum, tanquam excellentiam, cum exclusionem subordinationis ipsius ad Deum ut ad ultimum finem supernaturalem, noluit subjici Deo tanquam excellentiori: Ergo peccato superbiæ propriè dictæ peccavit.

Dices tamen: Peccator in quocumque peccato lethali non vult subjici Deo ut excellentiori, & tamen non ob id peccat peccato superbiæ propriè dictæ: Ergo ex eo quod Angelus in primo tuo peccato noluit subjici Deo ut excellentiori, malè inferimus, tale peccatum fuisse superbiæ propriè dictæ. Consequentia patet. Antecedens probatur. Peccator in quocumque peccato lethali vult inherere sibi tanquam ultimo fini, & averti à Deo: Ergo & illi non subjici tanquam superiori.

C Confirmatur: Quamvis nolle subjici Deo ut excellentiori, constituat speciale peccatum superbiæ, quando peccator directè & per se illud intendit, non tamen si per se intendat aliquid aliud, ad quod concomitanter & per accidens solum se habeat nohtio talis subjectionis: Sed Angelus primò peccans, per se & directè intendit hoc quod est nolle subjici Deo ut excellentiori; utpote cum ex una parte non peccaverit primò, eligendo aliquid quod esset malum ex parte rei volitæ; sed quod tantum esset malum ex parte modi appetendi; hoc est non appetendo illud eo modo quo debebat; ex alia vero parte, nolle subjici Deo, per se directè intentum, sit quid malum, non solum ex parte modi appetendi sive volendi, sed etiam ex parte rei volitæ: Ergo solum Deo subjici renuit, in quantum per se & directè voluit sibi tanquam ultimo fini inherere; quod non constituit specialem rationem peccati superbiæ, sed est conditio sequens omnem peccatum.

Sed contra: Licet peccator in quocumque peccato nolit subjici Deo, cum hac tamen differentia contingit, quod in peccato superbiæ per se, saltem ex parte modi volendi, hoc intendit, in aliis vero peccatis, solum per accidens & ex consequenti: v.g. in peccato luxuria, illud quod peccans per se intendit, non est averti à Deo, sive nolle subjici illi, sed solum delectatio illa que ex rebus venereis provenit. Unde ad confirmationem dico, quod licet Angelus primò peccando per se ex parte rei volitæ non intenderit averti se à Deo, & non subjicere se illi; ex parte tamen modi volendi seu operandi, per se hoc voluit, saltem virtualiter. Quod ut melius percipiatur,

Diligenter observandum est, non subjicere se Deo ac Deum, duobus modis intendi potest peccatore: per se & formaliter, & per accidens tantum ac materialiter: per se dicitur intendi in peccato superbiæ propriè dictæ: per accidens in omni.

omnibus aliis peccatis mortalibus, quatenus
 felicitate in illis vult aliquod objectum malum,
 verbo gratia in peccato luxurie rem veneream
 sub ratione delectabilis, ad cuius volitionem per
 accidens voluta est non subiectio ad Deum, ex eo
 quod sit conjuncta cum predicto objecto, ut
 quod illatum ex ipso. Rursus non subiectionem
 ad Deum per se intendi, sicut dupliciter: primo
 formaliter ex parte rei voluta, & in actu signato,
 cum nimirum hoc quod est Deo non subijci, est
 res principaliter voluta, vel ejus modus expressè
 volutus: secundò virtualiter sive interpretative
 tantum, & in actu exercito, in quantum scilicet
 aliquis vult objectum ex se honestum, & rationi
 regulæ divinæ consonum: attamen sic se habet
 in modo volendi, ac si vellet non subijci Deo,
 quatenus nimirum non curat de apponendo in
 suo actu, quo vult predictum objectum hone-
 stum, illum modum quem præscribit divina re-
 gula, propterea enim virtualiter & interpretati-
 ve censetur velle ex parte modi volendi non sub-
 ijci Deo, nec divinæ regulæ. Porò hoc secundo
 modo præcise, non verò primo, Angelus in pri-
 mo peccato voluit non subijci Deo, appe-
 tendo scilicet bonum rationi consonum & val-
 de excellens, nempe suam beatitudinem natura-
 lem, in ordinato tamen modo, quatenus noluit
 accedere ad mensuram sibi à Deo in tali dile-
 ctione taxatam, ratione cuius, & se, & prædi-
 ctam beatitudinem excellentiori alteri fini,
 nempe Deo, ut est objectum beatitudinis super-
 naturalis, debebat subijcere.

Denique probatur conclusio, convellendo
 præcipuum Scoti fundamentum. Idè Scotus
 ponit Angelum primò non peccasse peccato su-
 perbiae, sed luxurie spiritualis: quia inordinatè
 libo concupivit bonum spirituale delectabile,
 nempe suam beatitudinem naturalem, cuius app-
 etitus, inquit, pertinet ad speciem luxurie spi-
 ritualis; quia licet cupiditas inordinata boni de-
 lectabilis corporalis, constituit speciem luxurie
 corporalis; ita appetitus inordinatus boni spiri-
 tualis summè delectabilis, constituit speciem lu-
 xurie spiritualis. Probatur, inquam, ultimo con-
 clusio, destruendo hoc frivolum & levissimum
 fundamentum: Primò quia inordinatus delecta-
 tionis affectus nò solum invenitur in luxuria, sed
 etiam in gula, aliisque similibus intemperanti-
 bus. Ergo dato quòd primum Angeli peccatum
 consisteret in deordinato delectationis affectu
 circa propriam excellentiam, non ideò magis
 luxuria quam gula spiritualis dici deberet.

Secundò, si amor concupiscentiæ quo Angelus
 beatitudinem naturalem inordinatè concupi-
 vit, esset luxuria spiritualis, sequeretur manifestè
 quòd quando aliquis inordinatè vult sibi divi-
 tias, vel cibos, vel honores, deberet poni in tali
 actu duplex deformitas, una pertinens ad spe-
 ciem avaritiæ, vel gulæ, vel superbiæ, & altera
 ad speciem luxurie spiritualis; unde teneretur
 quis confiteri se commississe peccatum luxurie
 spiritualis. Sed hæc absurda sunt, & à communi
 Theologorum sensu penitus aliena: Ergo &c.

Tertio, inordinata cupiditas cuiuscumque
 delectabilis, pertinet ad idem vitium, quòd ha-
 bet respicere per se primò tale delectabile; v.g.
 delectari inordinatè in cibis, pertinet ad gulam;
 in veneratione, ad luxuriam; in honoribus, ad su-
 perbiam; sicut etiam in virtutibus, delectari de
 aliquo objecto, pertinet ad illam virtutem, quæ
 per se primò habet respicere tale objectum: Er-

go non pertinet ad luxuriam spirituales, tan-
 quam ad particulare vitium ab aliis distinctum.
 Probatur Antecedens: quia bonum delectabile
 non est bonum per se primò sub ratione delecta-
 bilis volitum: delectatio enim est quid conse-
 quens ad possessionem boni convenientis, cum
 sit quies in bono convenienti; unde fit quòd
 omnis habitus respiciens aliquod objectum tan-
 quam sibi convenientis, quando illud attingit,
 faciat delectationem: Ergo complacere sibi, aut
 delectari inordinatè in propria perfectione, aut
 inordinatè concupiscere delectationem quæ
 consequitur ad propriam beatitudinem, non
 constituit speciale peccatum luxurie spiritua-
 lis, sed pertinens ad illud idem vitium, cuius est
 inordinatè velle suam celsitudinem & excellen-
 tiam, scilicet ad vitium superbiæ. Quare magis
 adhuc absurdum est quòd ait Scotus, nempe de-
 lectationem inordinatam in contemplatione
 unius conclusionis Geometriæ, esse in nobis
 actum luxurie spiritualis: est enim ad summum
 actum curiositatis, & peccatum veniale.

§. II.

Statuitur secunda Conclusio.

Dico secundo, primum Angelorum pecca-
 tum non posse esse aliud quam superbiæ
 propriè dictæ.

C Probatur conclusio hoc discursu: Omnia
 peccata vel sunt peccata commissiohis, vel om-
 missionis; peccata autem commissiohis vel sunt
 actus prosecutionis, vel fuga seu recessus; &
 rursus peccata quæ sunt actus prosecutionis, vel
 sunt circa bona corporalia, vel circa spiritualia:
 Sed primum Angelorum peccatum non potest
 esse peccatum omissionis, neque actus per mo-
 dum fugæ, nec prosecutio bonorum corpora-
 lium: Ergo solum potest esse prosecutio bono-
 rum spiritualium: At hoc supposito non potest
 esse aliud quam peccatum superbiæ propriè dic-
 ctæ: Ergo primum Angelorum peccatum non
 potest esse aliud quam superbiæ. Major patet:
 prima autem Minor, quantum ad singulas par-
 tes, declaratur. Et in primis quòd primum An-
 gelorum peccatum non possit esse purè omisso-
 nis, sic ostenditur. Ut omisso sit peccaminosa,
 debet esse voluntaria, seu volita directè vel in-
 directè, seu interpretative; & quidem, vel per
 modum finis ultimi, vel tanquam medium ad
 finem ultimum ordinatum: Sed neutro modo
 fuit volita omisso ab Angelo, dum primo pec-
 cavit: Ergo nullo: Ergo non peccavit per puram
 omissionem. Major est certa, Minor probatur.
 Et in primis non potest dici, omissionem esse vo-
 litam ab Angelo per modum finis ultimi; quia
 omisso de se est negatio, vel privatio, unde ut
 sit appetibilis, debet necessariò vestiri aliquo
 bono apparenti, & aliquo fine: si autem dicatur
 volita ut medium, aut finis intermedius in or-
 dine ad ulteriorem finem, jam supponet finem
 ultimum prius volitum, finem, inquam, ulti-
 mum malum, ac Deo oppositum; quia omisso
 peccaminosa, cum non sit referibilis in Deum,
 non potest amari in ordine ad Deum ut finem
 ultimum: Ergo non fuit primò volita, sed sup-
 ponit primum peccatum Angeli fuisse volitio-
 nem deordinatam circa solum ultimum finem,
 in ordine ad quem volita est ipsa omisso.

Confirmatur: Solum potest dubitari de illa
 omissionem quæ Angelus amavit suam beatitudi-
 nem naturalem, non ordinando illam ad super-
 natura-

